

ХАЙРИНИСО МАЖИДХОНОВА (1905–1938): ГЕРМАНИЯДАГИ ТИББИЙ ТАЪЛИМИ ВА ЕВРОПА ТИББИЁТИ АНЪАНАЛАРИНИНГ КАСБИЙ ШАКЛЛАНИШИГА ТАЪСИРИ

Азизов Улугбек Каноатович

*Бердақ номидаги Қорақалпоқ давлат университети, Юридика факультети
“Юриспруденция(фаолият турлари бўйича)” таълим йўналиши 3-босқич
талабаси.*

Аннотация. *Мазкур мақолада жаҳид аёл зиёлиси Хайринисо Мажидхонованинг (1905–1938) Германияда олган тиббий таълими ва унинг касбий шаклланишига Европа тиббиёти анъаналарининг таъсири тарихий-илмий жиҳатдан таҳлил қилинган. Тадқиқотда 1922–1928 йилларда Германияда амалга оширилган таълим жараёни, Дармштадт ва Берлиндаги тайёргарлик босқичлари ҳамда доктор Феккельман раҳбарлигидаги тиббий тайёргарлик тизимининг хусусиятлари архив материаллари ва замонавий илмий адабиётлар асосида ёритилган. Муаллиф Хайринисо Мажидхонованинг профессионал камолотига таъсир этган ижтимоий, илмий ва маданий омилларни комплекс баҳолайди. Шунингдек, Германия тиббиётининг клиник ёндашуви, профилактик тиббиёт тамойиллари ва амалий машғулотларга асосланган таълим тизими унинг касбий дунёқараши шаклланишида муҳим аҳамият касб этгани асослаб берилган. Мақолада Европа тиббиёти анъаналари билан жаҳид маърифатпарварлиги гоялари ўртасидаги ўзаро боғлиқлик ҳам таҳлил қилинган. Хайринисо Мажидхонованинг хорижда олган билимлари кейинчалик миллий тиббий кадрлар шаклланиши жараёнида муҳим интеллектуал ресурс бўлганлиги илмий далиллар билан кўрсатилган. Тадқиқот натижалари унинг Германиядаги таълим тарихи фақат шахсий биография эмас, балки Ўзбекистон тиббиёти тарихидаги модернизация жараёнларининг муҳим таркибий қисми эканлигини исботлайди. Мақола жаҳидчилик тарихи, тиббиёт тарихи ва гендер тадқиқотлари кесишмасида Хайринисо Мажидхонова меросини янги илмий ёндашув асосида баҳолайди. Олинган натижалар миллий тиббиёт тарихи ва хорижда таҳсил олган туркистонлик талабалар меросини янада чуқур ўрганиш учун муҳим илмий манба бўлиб хизмат қилади.*

Калим сўзлар: Хайринисо Мажидхонова, жади́дчилик, Германия, тиббий таълим, Европа тиббиёти, миллий тиббиёт, касбий шаклланиш, тиббиёт тарихи, аёл зиёли.

Abstract. This article presents a historical and scholarly analysis of the medical education received by the Jadid intellectual Khayriniso Majidkhonova (1905–1938) in Germany and examines the influence of European medical traditions on her professional formation. The study investigates the educational process undertaken between 1922 and 1928, including her preparatory studies in Darmstadt and Berlin, as well as the characteristics of the medical training provided under the supervision of Dr. Feckelmann, drawing upon archival documents and contemporary academic literature. Particular attention is devoted to the social, scientific, and cultural factors that contributed to her professional development. The article demonstrates that the German system of medical education, characterized by clinical methodology, preventive medicine, and practice-oriented instruction, played a decisive role in shaping her medical worldview and professional competence. Furthermore, it explores the relationship between European medical traditions and the educational ideals of the Jadid reform movement. The research argues that the knowledge and experience acquired by Majidkhonova in Germany later became an important intellectual resource for the emergence of nationally trained medical personnel in Uzbekistan. The findings confirm that her educational experience should be regarded not merely as an individual biography but as an integral component of the modernization of healthcare and medical education in early twentieth-century Uzbekistan. The article offers a new interdisciplinary interpretation of her legacy at the intersection of Jadid studies, medical history, and gender history. The results may serve as a valuable scholarly source for further research on the history of medicine and the educational legacy of Turkestani students educated abroad.

Keywords. Khayriniso Majidkhonova, Jadidism, Germany, medical education, European medicine, national medicine, professional formation, history of medicine, women intellectuals.

Аннотация. В данной статье представлен историко-научный анализ медицинского образования Хайринисо Мажидхоновой (1905–1938) — представительницы джадидской интеллигенции, полученного ею в Германии, а также исследовано влияние европейских медицинских традиций на её

профессиональное становление. На основе архивных документов и современных научных исследований рассмотрены этапы её обучения в Германии в 1922–1928 годах, подготовка в Дармштадте и Берлине, а также особенности системы медицинской подготовки под руководством доктора Феккельмана. Особое внимание уделено социальным, научным и культурным факторам, определившим формирование её профессионального мировоззрения. Обосновано, что германская модель медицинского образования, основанная на клиническом подходе, профилактической медицине и практико-ориентированном обучении, сыграла важную роль в становлении её профессиональной компетентности. Кроме того, проанализирована взаимосвязь между европейскими медицинскими традициями и просветительскими идеями джадидизма. Показано, что знания и опыт, полученные Хайринисо Мажидхоновой в Германии, впоследствии стали важным интеллектуальным ресурсом в процессе формирования национальных медицинских кадров Узбекистана. Результаты исследования свидетельствуют о том, что её образовательный путь следует рассматривать не только как личную биографию, но и как составную часть процессов модернизации медицины и здравоохранения начала XX века. Статья предлагает новое междисциплинарное осмысление её наследия на стыке истории джадидизма, истории медицины и гендерных исследований. Полученные результаты могут служить важной научной основой для дальнейшего изучения истории медицины и наследия туркестанских студентов, получивших образование за рубежом.

Ключевые слова: Хайринисо Мажидхонова, джадидизм, Германия, медицинское образование, европейская медицина, национальная медицина, профессиональное становление, история медицины, женщина-интеллигент.

Германияга йўл ва тиббий билим олишга тайёргарлик (1922–1924)

XX асрнинг биринчи чораги Туркистон тарихи учун туб бурилишлар даври бўлди. Бир томондан, Россия империяси парчаланиб, янги сиёсий тизим шаклланаётган бўлса, иккинчи томондан эса маҳаллий жамиятда миллий уйғониш, маърифатпарварлик ва замонавий илм-фанга интилиш жараёнлари кучайиб борар эди. Ана шу даврда жадидчилик ҳаракати нафақат таълим тизимини ислоҳ қилиш, балки миллатнинг интеллектуал салоҳиятини

юксалтиришни ҳам ўзининг устувор вазифаси деб билди. Жадид зиёлилари мамлакат тараққиётининг асосий шарти сифатида юқори малакали миллий кадрларни тайёрлаш масаласини илгари сурдилар [1; 2].

Жадидлар қарашича, мамлакат тараққиётини ташқи кучлар эмас, балки замонавий билимга эга миллий зиёлилар таъминлаши мумкин эди. Шу сабабли улар Европа университетлари ва илмий марказларида таълим олишни стратегик вазифа сифатида баҳоладилар. Бу ғоя кейинчалик Туркистон Республикаси ҳукумати ҳамда жамоат ташкилотлари томонидан қўллаб-қувватланиб, иқтидорли ёшларни хорижга ўқишга юбориш дастурининг амалга оширилишига замин яратди [3].

1922 йилда Туркистон Республикаси қошида ташкил этилган «**Кўмак**» **жамияти** ана шу мақсадларни амалга оширишга хизмат қилди. Жамиятнинг асосий вазифаси иқтидорли ёшларни Германияга юбориш, уларнинг таълим харажатларини таъминлаш ҳамда кейинчалик Ватанга қайтиб миллий тараққиётга хизмат қилишлари учун шароит яратишдан иборат эди [4; 5].

Бу ташаббус тарихий нуқтаи назардан улкан аҳамиятга эга бўлди. Чунки бу даврда Туркистонда муҳандислар, шифокорлар, педагоглар, агрономлар ва бошқа соҳалар бўйича миллий кадрлар деярли йўқ эди. Мавжуд мутахассисларнинг катта қисми Россия ёки Европадан келган мутахассислар ҳисобланар, маҳаллий аҳоли эса юқори малакали кадрлар етишмаслигидан жиддий азият чекар эди [6].

Айниқса, тиббиёт соҳасидаги аҳвол анча мураккаб эди. XX аср бошларида Туркистонда юқумли касалликлар, оналар ва болалар ўлими юқори даражада бўлиб, аҳолининг тиббий маданияти ҳам анча паст эди. Малакали маҳаллий шифокорларнинг камлиги, айниқса аёл шифокорлар деярли мавжуд эмаслиги жамият олдидаги долзарб муаммолардан бири ҳисобланарди [7].

Мана шундай шароитда Хайринисо Мажидхонованинг Германияга юборилиши тасодифий қарор эмас эди. Бу жадид зиёлиларининг миллий тараққиёт стратегиясида аёлларни ҳам интеллектуал жараёнларга жалб қилиш ғоясининг амалий ифодаси эди. Аёлларнинг замонавий таълим олиши ўша давр учун фавқулодда ноёб ҳодиса бўлганлигини ҳисобга олсак, Хайринисо Мажидхонованинг Германияга юборилиши Туркистон ижтимоий ҳаётида катта воқеа сифатида баҳоланиши мумкин [8].

Манбаларнинг таҳлили шуни кўрсатадики, Германияга юборилган талабалар орасида Хайринисо Мажидхонова ўзининг билимга чанқоқлиги, тилларни ўзлаштириш қобилияти ва юқори интеллектуал салоҳияти билан ажралиб турган. Саралаш жараёнида номзодларнинг нафақат билим даражаси, балки келажакда мамлакат тараққиётига хизмат қилиш имконияти ҳам ҳисобга олинган [9].

Бу ерда муҳим бир жиҳатга эътибор қаратиш лозим. Илмий адабиётларда кўпинча Германияга юборилган талабаларнинг умумий рўйхати келтирилади, аммо уларнинг шахсий илмий ривожланиш траекторияси етарлича таҳлил қилинмайди. Хайринисо Мажидхонованинг мисоли шуни кўрсатадики, хорижда таҳсил олиш фақат маълум касб эгаллаш воситаси бўлмаган. Бу жараён шахснинг дунёқараши, илмий тафаккури, мустақил фикрлаши ва профессионал маданиятини шакллантирган муҳим босқич ҳисобланади. Бу ҳолат мазкур тадқиқотнинг асосий илмий хулосаларидан бири сифатида қаралиши мумкин.

1922 йил кузида Германияга етиб келган туркистонлик талабалар дастлаб мамлакатнинг таълим тизими, тил муҳити ва маданий ҳаётига мослашиш жараёнини бошдан кечирдилар. Бу босқич Хайринисо Мажидхонова учун ҳам осон кечмаган. Немис тилини чуқур билиш, янги ижтимоий муҳитга мослашиш, Европа таълим тизимининг талабларини ўзлаштириш катта меҳнат талаб қиларди [10].

Айниқса, Ваймар Республикаси даври Германияси Европа илмий ҳаётининг энг фаол марказларидан бири ҳисобланар эди.

Университетлар, илмий институтлар, педагогик марказлар ва тиббий мактабларда таълим юқори даражада ташкил этилган бўлиб, назария билан амалиётнинг узвий боғлиқлигига катта эътибор қаратиларди [11].

Хайринисо Мажидхонова айнан шу муҳитга кириб келди. Дастлабки икки йил унинг учун тайёргарлик босқичи вазифасини бажарди. Бу даврда у немис тилини академик даражада ўзлаштириш, Европа педагогикаси асослари билан танишиш ҳамда тиббиёт соҳасида кейинги таълим учун зарур фундаментал билимларни эгаллашга ҳаракат қилди [12].

Тарихий ҳужжатлар таҳлилидан кўринадики, Германия таълим тизими талабаларни тор ихтисослаштиришдан аввал кенг гуманитар ва табиий-илмий тайёргарликдан ўтказишни назарда тутган. Шу сабабли Хайринисо

Мажидхонова ҳам педагогика, психология, биология, физиология, санитария асослари ва табиий фанларга оид билимларни босқичма-босқич ўзлаштирди [13].

Бу ерда яна бир муҳим илмий жиҳатни таъкидлаш лозим. Айрим тадқиқотларда Хайринисо Мажидхонованинг Германиядаги таълими фақат педагогика билан чекланган деган тасаввур учрайди. Бироқ архив маълумотлари ва кейинги тадқиқотлар унинг тиббий билимларни ҳам тизимли равишда эгаллаганини кўрсатади. Бу ҳолат унинг кейинчалик Ўзбекистонда шифокор сифатида самарали фаолият юритиши учун илмий асос бўлиб хизмат қилди [14; 15].

Муаллифнинг фикрича, айнан 1922–1924 йиллардаги ушбу тайёргарлик босқичи Хайринисо Мажидхонованинг кейинги муваффақиятларини белгилаб берган энг муҳим даврдир. Чунки ҳар қандай юқори малакали мутахассиснинг шаклланишида фундаментал тайёргарлик ҳал қилувчи аҳамият касб этади. Германияда ўтган мазкур икки йил унинг нафақат касбий маҳоратини, балки илмий дунёқараши, мустақил таҳлил қилиш қобилияти ва инсонпарварлик қадриятларини ҳам шакллантирди.

Шу нуқтаи назардан қараганда, Хайринисо Мажидхонованинг Германияга юборилиши ва дастлабки тайёргарлик босқичи нафақат бир шахс ҳаётидаги муҳим воқеа, балки Туркистон жаҳидларининг миллий модернизация дастурининг амалий натижаси сифатида ҳам баҳоланиши лозим. Бу жараён кейинчалик унинг педагогик ва тиббий фаолияти учун мустаҳкам илмий асос яратди ҳамда уни ўз даврининг энг билимли ўзбек аёл зиёлиларидан бири даражасига олиб чиқди [1; 3; 15].

Дармштадт ва Берлиндаги тиббий тайёргарлиги (1924–1928): доктор Феккельман мактаби ва Европа тиббиёти таъсири

1924–1928 йиллар Хайринисо Мажидхонова ҳаётида нафақат таълим олиш жараёнининг навбатдаги босқичи, балки унинг профессионал тиббий дунёқараши, клиник фикрлаш қобилияти ҳамда инсон саломатлигига нисбатан илмий муносабати шаклланган муҳим тарихий давр ҳисобланади. Агар Германияга келган дастлабки икки йил асосан тил, умумий педагогик тайёргарлик ва Европа таълим муҳитига мослашиш босқичи бўлган бўлса, 1924 йилдан кейинги давр унинг бевосита тиббиёт соҳасида мутахассис сифатида шаклланиш жараёни билан боғлиқдир [9; 11; 12].

XX асрнинг биринчи чорагида Германия тиббиёт соҳасида жаҳоннинг энг ривожланган давлатларидан бири ҳисобланган. XIX аср охирида шаклланган немис тиббиёт мактаби XX аср бошларига келиб клиник диагностика, бактериология, ички касалликлар, жарроҳлик, фармакология ва санитария соҳаларида етакчи ўринни эгаллаган эди. Германия университетлари ва хусусий тиббий муассасалари илмий тадқиқотларни амалий тиббиёт билан уйғунлаштиришга асосланган таълим тизими орқали Европа мамлакатлари учун намуна вазифасини ўтаган [16; 17].

Айниқса, Ваймар Республикаси (1919–1933) даврида тиббиёт таълимида модернизация жараёнлари янада кучайди. Тиббий таълим дастурлари назарий билимларни клиник амалиёт билан чамбарчас боғлаш, лаборатория машғулотларини кенгайтириш ва профилактик тиббиётни ривожлантириш тамойилларига асосланди. Бу жараёнлар Германия тиббиётининг халқаро нуфузини янада оширди ва кўплаб хорижлик талабалар учун мамлакатни жозибадор таълим марказига айлантирди [11; 16].

Айнан шундай илмий муҳитда Хайринисо Мажидхонова ўзининг касбий билимларини чуқурлаштириш имкониятига эга бўлди. Манбаларда қайд этилишича, у педагогик таълим билан бир қаторда Берлин шаҳрида доктор Феккельман раҳбарлигидаги хусусий тиббий тайёргарлик мактабида ҳам таҳсил олган [14; 19]. Бу муассаса шифокорлар эмас, балки тиббиёт соҳасида фаолият юритувчи юқори малакали тиббий ходимлар ва амалиётчиларни тайёрлашга ихтисослашган хусусий ўқув муассасаларидан бири бўлган.

Доктор Феккельман мактабида ўқув жараёни ўша давр учун илғор ҳисобланган комплекс ёндашув асосида ташкил этилган. Дарслар инсон анатомияси, физиология, умумий патология, инфекция касалликлар, гигиена, санитария, биринчи тиббий ёрдам, беморларни парваришлаш ва клиник амалиёт каби фанларни қамраб олган. Айниқса, амалий машғулотларга катта эътибор қаратилган бўлиб, талабалар назарий билимларни лаборатория ва шифохона муҳитида мустақил қўллаш имкониятига эга бўлганлар [11; 14].

Бу жиҳат Хайринисо Мажидхонованинг касбий шаклланишида муҳим аҳамият касб этди. Чунки Туркистондаги ўша давр таълим муассасаларида бундай илмий-амалий тизим ҳали шаклланмаган эди. Германияда эса ҳар бир тиббий қарор илмий далилларга, лаборатория натижаларига ва клиник

кузатувларга асосланиши талаб қилинган. Бу эса унинг тиббий фикрлаш услубини мутлақо янги босқичга кўтарди [16].

Таълим жараёнида Хайринисо Мажидхонова инсон организмининг яхлит биологик тизим сифатида ўрганиш, касалликларнинг келиб чиқиш сабабларини таҳлил қилиш ҳамда профилактиканинг аҳамиятини чуқур англаш имконига эга бўлди. Бу билимлар кейинчалик унинг Ўзбекистондаги тиббий фаолиятида ҳам муҳим назарий асос вазифасини бажарди [17].

Германия тиббиётининг яна бир муҳим хусусияти профилактик тиббиётга устувор аҳамият берилиши эди. XIX аср охири ва XX аср бошларида Роберт Кох, Пауль Эрлих ва бошқа олимларнинг кашфиётлари туфайли санитария, эпидемиология ва инфекция касалликларнинг олдини олиш тизими жадал ривожланган эди. Шу сабабли тиббий таълимда аҳоли саломатлигини муҳофаза қилиш, санитария маданиятини шакллантириш ва соғлом турмуш тарзини тарғиб қилиш масалаларига алоҳида эътибор қаратиларди [16; 18].

Бу ғоялар Хайринисо Мажидхонованинг касбий қарашларига ҳам кучли таъсир кўрсатган. Кейинчалик у Ўзбекистонда ишлаган даврида тиббиётни фақат беморни даволаш воситаси эмас, балки бутун жамият саломатлигини сақлашга хизмат қилувчи ижтимоий институт сифатида қабул қилганлиги бежиз эмас.

Бу ёндашув бевосита Германияда олган илмий тайёргарлиги билан изоҳланади [15; 19].

Берлиндаги таълим муҳити Хайринисо Мажидхонованинг шахсий камолотига ҳам катта таъсир кўрсатди. У турли миллат вакиллари билан мулоқот қилди, Европа илмий муҳитининг эркин фикрлаш анъаналари билан танишди ва тиббиётнинг универсал инсонпарварлик қадриятларига асосланган соҳалардан бири эканлигини англаб етди. Бу ҳолат унинг жадидчилик руҳида шаклланган маърифатпарвар қарашларини янада бойитди [17].

Айниқса, аёлларнинг тиббиёт соҳасидаги фаоллиги Германия жамиятида нисбатан кенг ривожланганлиги Хайринисо учун муҳим ижтимоий тажриба бўлди. У ерда аёллар нафақат ҳамшира ёки акушер сифатида, балки тадқиқотчи, педагог ва шифокор сифатида ҳам фаолият юритиш имкониятига эга эдилар. Бу муҳит Туркистонда ҳали шаклланмаган ижтимоий

муносабатлардан кескин фарқ қиларди. Шу боис Германия тажрибаси унинг аёлларнинг жамиятдаги ўрни ҳақидаги тасаввурларини янада кенгайтирди [16].

1926–1928 йилларда Берлиндаги амалий машғулотлар унинг касбий маҳоратини янада мустаҳкамлади. У беморлар билан мулоқот қилиш, клиник кузатувлар олиб бориш, тиббий ҳужжатларни юритиш, санитария қоидаларига амал қилиш ва профилактик тадбирларни ташкил этиш каби кўникмаларни эгаллади. Бу тажрибалар кейинчалик Ўзбекистондаги амалий тиббий фаолиятининг асосий пойдеворига айланди [14].

Тарихий нуқтаи назардан баҳоланганда, Хайринисо Мажидхонованинг Германиядаги тиббий тайёргарлиги фақат шахсий муваффақият эмас, балки Туркистон жаҳидларининг миллий тараққиёт концепциясининг амалий натижаси ҳам ҳисобланади. Жаҳид зиёлилари мамлакат тараққиётини замонавий илм-фан ва юқори малакали миллий мутахассисларсиз тасаввур этмаганлар. Хайринисо ана шу концепциянинг амалий ифодаси сифатида Европа тиббиёти ютуқларини ўзлаштирган биринчи ўзбек аёлларидан бири бўлди [1; 3].

Унинг Германиядаги таълим тарихи яна бир муҳим жиҳати билан аҳамиятлидир. У шарқона маънавий қадриятлар билан Европа илмий анъаналарини уйғунлаштира олган кам сонли зиёлилар қаторига киради. Бу уйғунлик кейинчалик унинг тиббий, педагогик ва маърифий фаолиятида ҳам ўз ифодасини топди. Шу жиҳатдан қараганда, Хайринисо Мажидхонованинг Германиядаги 1924–1928 йиллардаги тиббий тайёргарлиги нафақат унинг шахсий биографиясининг муҳим қисми, балки Ўзбекистон тиббиёти тарихида миллий кадрлар тайёрлаш жараёнининг илк ва энг муваффақиятли тажрибаларидан бири сифатида ҳам баҳоланиши мумкин [15; 16; 19].

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Қосимов Б. Миллий уйғониш: жасорат, маърифат, фидойилик. – Тошкент: Маънавият, 2002. – 400 б.
2. Каримов Н. Қатағон қурбонлари хотираси. – Тошкент: Шарқ, 2001. – 256 б.
3. Ражабов Қ. Жаҳидлар: ғоялар, мақсадлар, курашлар тарихи. – Тошкент: Ўзбекистон, 1999. – 320 б.
4. «Turkiston» газетаси. – Тошкент, 1922. – №№ 1–52.

5. СССР давридаги сиёсий репрессиялар бўйича архив ҳужжатлар тўплами. – Тошкент: Ўзбекистон Республикаси Миллий архиви, 1937–1938 йй.
6. Ўзбекистондаги Ислом цивилизацияси маркази. Хайринисо Мажидхонова ҳақидаги биографик маълумотлар ва илмий материаллар. – Тошкент, 2024–2025.
7. Хайринисо Мажидхонова ҳаёти ва Германияда таҳсил олган туркистонлик талабалар ҳақидаги биографик маълумотлар тўплами. – Тошкент: Ўзбекистондаги Ислом цивилизацияси маркази, 2025.
8. Ўзбекистонда жадид аёллар ҳаракати тарихи: илмий тадқиқот материаллари. – Тошкент, 2024. – 120 б.
9. Германияда таҳсил олган туркистонлик талабалар ҳақидаги архив ҳужжатлари ва тадқиқотлар. – Тошкент: Ўзбекистон Миллий архиви, 2023.
10. «Кўмак» жамияти фаолиятига оид архив ҳужжатлари (1922–1928 йй.). – Тошкент: Ўзбекистон Миллий архиви, 2023.
11. Ваймар Республикаси даври Германия таълим тизимида оид тарихий манбалар (1919–1933). – Берлин: Historisches Archiv, 1933.
12. Дармштадт ўқитувчилар семинарияси (Darmstadt Lehrerseminar) архив материаллари (1924–1926). – Дармштадт: Stadtarchiv Darmstadt.
13. Берлин таълим муассасаларидаги педагогик амалиётга оид архив ҳужжатлари (1926–1928). – Берлин: Landesarchiv Berlin.
14. Доктор Феккельманнинг тиббиёт ходимларини тайёрлаш хусусий мактабига оид архив маълумотлари (1926–1928). – Берлин.
15. Rahmonova Sh. *When They Couldn't Leave Their Neighborhood... Uzbek Girls Who Set Out for Germany* // Islamic Civilization Center in Uzbekistan. – Tashkent, 2025.
16. Kamp M. *The New Woman in Uzbekistan: Islam, Modernity and Unveiling under Communism*. – Seattle: University of Washington Press, 2006. – 320 p.
17. Khalid A. *The Politics of Muslim Cultural Reform: Jadidism in Central Asia*. – Berkeley: University of California Press, 1998. – 336 p.
18. Allworth E. A. *Central Asia: A Century of Russian Rule*. – Durham: Duke University Press, 1994. – 698 p.
19. Ўзбекистондаги Ислом цивилизацияси маркази. Хайринисо Мажидхонова ва Германияда таҳсил олган туркистонлик талабалар ҳақидаги

илмий мақолалар, биографик маълумотлар ва архив хужжатлари. – Тошкент,
2024–2025.

**Research Science and
Innovation House**

